

København, 20. januar 2025,

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

**AMNESTY
INTERNATIONAL**
DANSK AFDELING

Gammeltorv 8, 5.sal
1457 København K.
T: 33456565
F: 33456566

Amnesty International Danmarks bemærkninger til høring over udkast til forslag til lov om forsvarssamarbejde mellem Danmark og Amerikas Forenede Stater m.v.

Forsvarsministeriet har ved e-mail den 23. december 2024 anmodet Amnesty International Danmark (herefter Amnesty) om eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til lov om forsvarssamarbejde mellem Danmark og Amerikas Forenede Stater.

Indledende bemærkninger

Dette høringssvar har til formål at belyse Amnestys væsentligste bekymringer i relation til det fremsendte lovudkast. På grund af den korte høringsfrist har det ikke været muligt at foretage en fuldstændig gennemgang af de lovtekniske og lovgivningsmæssige aspekter i relation til menneskerettighederne og vores internationale forpligtelser. Amnesty har derfor valgt at afgrænse dette høringssvar til de overordnede problemstillinger. Set i lyset af lovudkastets omfattende karakter ville en længere høringsfrist have givet mulighed for en mere grundig vurdering af de foreslåede ændringer. Amnesty forholder sig derfor til lovudkastets indhold om eksportkontrol samt kort om Danmarks ansvar og forpligtelser over for FN's torturkonvention.

Lovudkastet indhold om eksportkontrol

Amnesty bemærker med bekymring, at Danmark gennem § 14 i den foreslåede lov agter at fravige sit ansvar for eksportkontrol og overlade det til Amerikas Forenede Stater, når genstande omfattet af våbenlovgivningen skal udføres af dansk territorium. Det fremgår af lovudkastet s.3:

§ 14. Amerikanske leverandører og danske leverandører kan i overensstemmelse med forsvarssamarbejdsaftalen til brug for de amerikanske styrker indføre, besidde, bære, transportere og udføre genstande omfattet af lov om våben og eksplosivstoffer m.v. og genstande omfattet af lov om knive og blankvåben m.v. uden en særlig tilladelse.

Stk. 2. Justitsministeren kan efter aftale med forsvarsministeren fastsætte nærmere regler til gennemførelse af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 4 og 18.

Det fremgår yderligere af bemærkningerne til lovudkastet s. 161, at:

”Efter fast praksis gælder våbenlovens § 8, stk. 2, 1. og 2. pkt., også for udenlandske militære styrker og militært personel, når de udfører deres materiel herunder våben, delkomponenter og reservedele fra dansk territorium som led i den militære tjenesteudøvelse. Det er en forudsætning, at det pågældende materiel er bragt til Danmark med Forsvarsministeriets godkendelse, og at de udenlandske styrker fortsat har ejerskabet over det pågældende materiel ved udførslen. Såfremt de udenlandske styrker efter udførslen fra dansk territorium lader ejerskabet til det pågældende materiel overgå til andre, f.eks. ved salg eller gave, så er det fast praksis, at det er staten til de udenlandske styrker, der har ansvaret for at foretage eksportkontrol. Danmark vil i sådanne situationer således ikke skulle foretage eksportkontrol efter dansk ret. Det afgørende i disse situationer er således – i overensstemmelse med våbenhandelstraktaten – hvornår ejerskabet til det pågældende materiel overgår. Det foreslås i § 8, stk. 1, og stk. 2, 1., 2. og 3. pkt., at indsætte: ”danske og udenlandske”, således at det eksplicit fremgår af bestemmelserne, at de gælder for både danske og udenlandske militære styrker, myndigheder og personel.”

Denne konkrete lovændring giver anledning til væsentlige problematikker og bekymringer om Danmarks ansvar, som nævnes forned.

Manglende transparens og ansvarlighed:

Lovudkastet omfatter, at når udenlandske styrker fører våben eller militært materiel ud af Danmark og efterfølgende overdrager ejerskabet (f.eks. via salg eller gave), så er det den udenlandske stat, der bærer ansvaret for eksportkontrollen – ikke Danmark. Dette kan betyde, at Danmark ikke sikrer, at eksport af våben fra dansk territorium lever op til internationale menneskerettighedsforpligtelser og FN's Våbenhandelstraktaten (ATT). Det er yderligere væsentligt at fremhæve, at USA ikke har ratificeret ATT'en, og dermed ikke er omfattet af samme forpligtelser, som Danmark er underlagt. Formålet med ATT'en er at forebygge potentielle eksporttilladelser, der kan bidrage og bruges til brud på menneskerettighederne. ATT'en som Danmark har ratificeret, kræver, at stater vurderer risikoen for, at våbeneksport kan føre til alvorlige menneskerettighedskrænkelser. Med denne lovændring, fralægger Danmark sig dette ansvar, hvilket strider imod og er en omgåelse af ATT'en samt EU's fælles holdningsforpligtelser.

I principperne for traktaten står videre, at alle stater har ansvar for i overensstemmelse med deres respektive internationale forpligtelser effektivt at regulere den internationale handel med konventionelle våben og forhindre, at de omdirigeres uretmæssigt, samt at alle stater har et primært ansvar for at etablere og gennemføre deres respektive nationale kontrolsystemer.

Amnesty mener ikke, at Danmark som medunderskriver af FN's Våbenhandelstraktat har ret til at fravige kontrol af våben eller våbendele, der indføres eller udføres gennem dansk territorium i en bilateral aftale med en anden stat, som ikke selv er omfattet af FN's våbenhandelstraktat. Amnesty fremhæver, at Danmarks suverænitet på dette område netop er en af hovedformålene med Våbenhandelstraktaten, hvori ovenstående står i indledningen om de underskrivendes staters forpligtelse, og at disse herved "på ny bekræfter enhver stats suveræne eneret til på eget territorium at regulere og kontrollere konventionelle våben i overensstemmelse med statens retlige eller forfatningsmæssige ordning."

Derfor anbefaler Amnesty, at denne paragraf enten fjernes eller omskrives, så det fremgår klart, at Danmark har en forpligtelse til at sikre, at våben og våbendele udført fra Danmark bliver underlagt dansk eksportkontrol uanset ejerskab ved indførsel og ved udførsel.

Ingen sikring imod tortur

I samme ånd kan nævnes, at USA's veldokumenterede anvendelse af tortur mod mistænkte kombattanter kan kompromittere Danmarks forpligtelser i FN's Torturkonvention (UNCAT), da aftalen i bemærkninger ikke tager højde for en situation, hvor amerikanske soldater benytter faciliteter i Danmark til afhøringer, som er udført ulovligt ifølge både dansk og international ret.

Amnesty opfordrer derfor til, at aftalen understreger Danmarks internationale forpligtelser i medfør af forbuddet mod tortur og en passus om, hvordan danske myndigheder vil sikre, at amerikanske styrker på dansk jord også overholder disse. Det er særligt bekymrende, at aftalen ikke gennemgår denne problemstilling i lyset af USA's gentagne brug af tortur i sine afhøringsmetoder, særligt under "krigen mod terror" efter 11. september 2001.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol konkluderede i 2014 i to sager vedrørende amerikanske såkaldte black sites i Polen, at Polen havde medvirket til tortur og ulovlig frihedsberøvelse, fordi amerikanske styrker havde tortureret og mishandlet personer under afhøring på et hemmeligt fængsel, som den amerikanske efterretningstjeneste CIA drev i Polen. Det er Amnestys vurdering, at Danmark risikerer at havne i samme situation som Polen, hvis ikke det fremgår klart af aftalen, at også amerikansk personel skal overholde forbuddet mod tortur.

Amnesty International anbefaler

- At Danmarks forpligtelser over for FN's våbenhandelstraktat (ATT) i forhold til eksportkontrol fastholdes og understreges som ufravigelige i både lovtekst og bemærkninger.
- At Danmarks strafferetlige og internationalt forpligtende forbud mod tortur i FN's Torturkonvention (UNCAT) skrives tydeligt ind i samarbejdsaftalen, og at det understreges i bemærkningerne, at Danmark i denne henseende både har ret og pligt til at sikre, at der ikke anvendes tortur på dansk territorium.